

M.T. ly. N. 24
nr. 263 1928.

Läp. H₃-28

Säämingin Pääskylahden kivikautinen asuinpaikka.

Kaivaukset suorittanut N. Cleve
v. 1927.

3 karttaa ja 8 valokuvaa

kohoaminen heikko ja samanmuotoinen. Jos matkustamme Savonlinnasta kaakkoon päin on meillä noin puolentoista kilometrin matkan jälkeen oikealla kädellä Pääskylahden faneeritehdas, joka on rakennettu hiekkakankaalle Pihlajaveden luona. Joitakuita satoja metriä kauvempana kaakkoon päin on Pääskylahden pysäkki. Täältä kulkee tie yksinäisten asuinrakennusten ohi, harjumaista suuntaa alas muinaisaikuiseen lahden pohjukkaan, jossa tie kääntyy vähän etelään päin kohoten heikosti ja tasaisesti. Vielä vähäinen matka niin pilkoittavat puiden välistä kasarimirakennukset vasemmalla puolella tietä. Vastaisella puolella ovat harjoituskentät sekä matkamme päämäärä, kivikautinen asuinpaikka.

Paikka on petäjämetsän reunassa noin 200 m lounaaseen päin kadettikoulusta. Maa on hiekkaa hyvin syvälle. Turvekerros on ainoastaan 5 sm paksu. Paikka on siis erittäin sopiva pioniääri-harjoituksia varten ja onkin todella maanpinta metsän laidassa useiden kuoppien ja vallihautojen murtama. Muutamien vuosien kuluttua on tämä kaunis mäki täydellisesti rikki kuokittu ja läpeensä kaivettu.

Jos seisomme asuinpaikka-alueella ja kaselemme maisemaa niin näemme kuinka maa hitaasti ja melkein samanmuotoisesti viettää alas lahdelmaan lännessä. Me voimme ympäristöstä kuvailla mielessämme, kuinka tämä lahdelma muinoin laguunimaisena uursi itsensä seutuun.

Asuinpaikan
asema.

Määritellesä kivikautisen asuinpaikan asemaa, voidaan johdoksi mainita seuraavaa. Yllämainittu lahdelma on noin 230 m suoraan länteen päin, kuitenkin tuskin näkyvässä metsän laidasta pistäytyvän niemekkeen tähden. Peltoalue sivuuttaa löytöpaikan noin 30 m lounaaseen päin. Metsän reuna, joka jakaa asuinpaikan, kulkee tässä pari sataa metriä luode-kaakkoa kohden. Tästä metsän reunasta tulee esiin kaakon puolelta metsätie, joka asuinpaikan kohdalla tekee mutkan ja yhtyy aidan luona kadettikoulusta lounaaseen päin vievään tiehen. Katso karttoja ja valokuvia.

Tärkeä tehtävä oli asuinpaikan korkeuden Pihlajaveden (ja meren) pinnasta mittaaminen. Tämän tähden vedin linjan, jota valitettavasti ei voitu saada leikkaamaan kaivausaluetta. Murumatonta profiilia ei siten saatu, Sitävastoin mittasin pitkän kahta, pisteissä C yhtyvää linjaa; katso profiileja a ja b. Piste kaivausruutujen 14 ja 15 välissä, jonka otin alimaksi rajaksi asuinpaikalle, huomattiin olevan 10,51 m. Pihlajaveden pinnan yläpuolella, kun sen pinta (18.6.27) oli 76 metriä meren pinnan yläpuolella. Verrattuna mainitun järven keskikorkeuteen (75,9) tulee tarkka numero olemaan 10,61 eli 86,51 metriä yli meren pinnan. Huomioon on kuitenkin otettava, että se korkeuden mittauskone, joka oli minun käytettävänä, teki sittemmin tarkastuspunnituksessa Kansallismuseossa 50 metrin alalla 6 sm:n tulosvian. Kuitenkin ei erotus korkeudessa järveen ja järvestä profiilissa a (matkan pituus 222,10 m) ollut enemmän kuin 7 sm. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tämä tärkeä asuinpaikka olisi sopivassa tilaisuudessa tulevaisuudessa mitattava uudestaan korkeuden suhteen. Odottaisi että asuinpaikka olisi sijainnut lähellä vesirajaa ja että rantatörmän niinmuodoin pitäisi olla läheisyydessä. Semmoista ei kuitenkaan voi havaita aivan lähellä; sitävastoin löytyi pengermä-muodostuma noin 30 m lounaaseen päin kaivauspaikalta ~~kaivauspaikalta~~ (katso valokuvaa 1). Korkeuden erotus oli kuitenkin melkoinen noin 3 m. Havainnot rantatörmistä olisivat täydennettävät.

Profiili a.

	Rantaan			Rannasta	
	eteenpäin	taaksepäin		eteenpäin	taaksepäin
0 piste	0,38		l= ranta	1,73	
c	2,42	0,61	k	0,98	1,05
d	1,82		j	1,31	1,55
e	2,87	0,16	i	0,78	1,65

f	1,80	0,39	h	0,91	2,00
g	1,77	1,00	g	0,97	1,86
h	2,05	1,39	f	0,47	1,81
i	2,15	0,92	e	0,18	2,38
j	1,70	1,31	d	1,30	1,71
k	1,05	0,98	c	0,55	
l= ranta	1,73				

(22,10.k:sta)

Profiili b.

c		2,88
A + 23 m	1,82	
A + 19,5 m	1,56	
B	0,92	1,70
O piste	1,64	
A	0,45	

Löydön his-
toriikki.

Edellä tuli mainituksi, että kadetit kesäleirillä olivat varsinaiset löytöpaikan keksijät. Se raportti, jonka v.t. kadettiväapeli ja kadetti-alikersantti lähettivät, on näin kuuluva:

"S e l o s t u s"

Pääskylahdessa 14. 7. 26. löydetyistä vanhoista saviruukun kappaleista.

14.7.26. oli kadettikomppanian lka 1A. harjoituksissa n. 200 mtr. Pääskylahden reservikasarmista lounaaseen kadettikomppanian pionieerityömaalla. N. klo. 10 ap. havaitsi eräs kadetti muutaman kaivetun kuopan reunalla pienen kappaleen vanhanaikaisesta saviruukusta. Heti tämän jälkeen ryhdyttiin kaivamaan kuoppaa jolloin ilmeni seuraavaa: N. 15 cm maanpinnasta oli havaittavissa ohut noin 5 - 8 cm paksuinen lahonnut puukerros, joka oli sen paikan yläpuolella, josta suurin osa kappaleita löydettiin. Lahonneen kerroksen tienoilta löytyi muutamia puuhiilen kappaleita kuin myöskin jätteitä palaneista tuntemattomista kasveista (sammaleesta).

N. 30 cm lahonneen kerroksen alla hiekassa, joka oli paljon löyhempää kuin maanpäällinen kerros, löytyi suurin osa saviruukunkappaleista. Kaivettaessa oli havaittavissa, että useat kappaleet olivat pystyasennossa, siis aivan kuin ruukut olisivat seisoneet pystyssä tai - mahdollisesti olleet alassuin. Toisten kappaleiden asennosta voi päätellä, että ainakin 2 ruukkua olisi ollut asetettuina sisäkkäin todistaen puolestaan sekin tätä johtopäätöstä, että vierekkäin löytyi pystysuorassa asennossa kappaleita kahdesta eri mahdollisesta saviruukusta. Kaivettaessa löytyi myös runsaasti sekä pienempiä että suurempia piikiven kappaleita.

Löydettyjen kappaleiden välittömässä yhteydessä aivan kuin yhdistäen muutamia kappaleita toisiinsa, oli punertavaa, kuparinväristä hienoa hiekkaa, näyttäen tämä siltä kuin saviruukku olisi siltä kohdaltaan "lahonnut" ja yhtynyt kosteaan hiekkaan.

Edellä puhutun lahonneen puukerroksen tienoilta löytyi puuhiilen kappalaiden lisäksi valkoisen harmahtavaa jauhetta. muistutavaa tuhkaa.

kad.alik.

v.t.kad.vääpeli."

Kaivausalue.

Meidän saapuessa kesäleirille havaittiin, että ainoastaan kapteeni Nihtilä, joka kapteeni Nurmion poissaollessa toimi koulun päällikkönä, oli nähnyt löytöpaikan, kaikki muut viime vuoden kaivauksiin osaa ottaneet olivat komennetut eri suunnille maata. Kapteeni Nihtilä, joka oli epävarma siitä, missä niistä lukuisista kuopista saviastianpalasia oli löydetty, oli niin ystävällinen, että hän käski joukon kadetteja lapiolla tarkoin etsimään kuoppien irtonaisesta hiekasta. Ei viipynytäkään kauvan ennenkuin kuopasta (kuoppa 1) metsän laidasta löydettiin pari saviastianpalasta tyypillistä kivikauden luonnetta. Kaivaus keskeytettiin heti, jonka jälkeen ryhdyttiin toimenpiteisiin teellisen kaivauksen aikaansaamiseksi.

Kansallismuseosta saamien määräyksien mukaan oli koetutkimuk-

silla saatava selväksi asuinpaikan laajuus. Sientähden supistin-kin tutkimukseni ruutujärjestelmään yli mainitun kuopan suunnan koillisesta lounaaseen. Ruutujen suuruudeksi otettiin 1,5 x 1 m (katso karttaa). Myöhemmin toimitetuissa koekaivauksissa ympäristössä olevissa hiekkakuopissa löydettiin ruukunpalasia ainoastaan kahdessa niistä (N:o 2 ja 3), josta näkyi käyvän selville, että asuinpaikka oli rajoittunut pieneen alueeseen. Kuopan 2 yli vedettiin sittemmin koe-alue II, 1 m:n ruuduilla. N. 5 sm paksuisen turvekerroksen alla tuli vastaan hienoa ja olosuhteiden mukaan harvinaisen puhdasta hiekkaa. Viljelyskerros, jota tässä lähinnä edusti heikosti punertavat vivahdukset, vaihtui melkein huomaamatta koskemattomaksi hiekaksi, jonka tähden varmoja profiilia voitiin ottaa ainoastaan niissä kolmessa tulisijakuopassa, jotka esiintyivät kaivausalueella I. Kuitenkin voitiin, osaksi löytöjen sijoituksesta, päättää, että paksuus paraassa tapauksessa oli 40 - 50 cm. Kaivausalueella I oli 10 à 15 sm tummenpaa (mustahkoa) maata heti turpeen alla, samoin ruuduissa 6 - 12; 11 c:ssä oli suhde, turve = 3 sm; melkein puhdasta hiekkaa 7 sm, tummaa maata 10 sm, sen jälkeen hiekka-maata osittaisilla heikoilla punaisilla vivahduksilla.

Vaikkakin asuinpaikka ilmeisesti oli ollut ainoastaan verrattain lyhyen ajan asuttu, en tahtonut jättää eroittamatta toisistaan eri syvyydestä löydettyjä esineitä. Ruukunpalasten paljouden ja viljelyskerroksen ohuuden tähden määrättiin kaivauskerrosten paksuus 10 sm:ksi, jotka kaikki kaivauskerrokset ta-soitettiin neljässä kohdassa. Tässä alempana yleiskatsaus kaikissa, läpeensä kaivetuissa kuopissa tehdyistä löydöistä ja punnituksista. (ks. liite 1)

(Sen mukaan, mitä minulle eräs noin 40 vuoden vanha asuinpaikan lähellä etelään päin asuva maanviljelijä Hannikainen ilmoitti, olisi apteekkari Hedlundilla, joka aikoinaan omisti Pääskylahden hovin, ollut tässä pelto. Kuinka pitkä aika siitä oli, kun paikka viimeksi oli viljelty, ei hän kuitenkaan voinut muistaa, mutta vielä 16 vuotta sitten oli tässä ollut heinämaa.

Läheisissä asunnoissa asuvat henkilöt, joilta kysyin tätä asiata, sanoivat, että Hedlundin pelto olisi ollut lähempänä maantietä. Kaikissa tapauksissa oli mahdotonta havaita vanhoja ojia harjoitusalueen tässä osassa.)

Ruuduissa 11 a + b ja 14 löydettiin paikkoja, joissa oli vahvasti hiilensekaista ruosteenvärisen hiekan ympäröimää maata. Suurin tämmöinen paikka oli ruuduissa 11 a + b. Hiilipaikkoja ympäröi paksu punainen, löydöistä rikas kerros, joka ulottui pitkälle ruutuihin 6 ja 7. Profiilista (tulisija 1) käy selväksi maakerrosten suhde toisiinsa. Kaksi muuta paljon pienempää hiilipaikkaa löytyi, jotka kuitenkin luultavasti olivat olleet jonkinlaisia tulisijoja (katso tulisijojen 2 ja 3 profiilia).

Joillakuilla paikoilla oli suurempi määrä ruukunpalasia samasta astiasta. Suurin kokoelma, josta sittemmin Kansallismuseossa saatiin kokoon ruukku 8787:112, oli ruudussa 22 noin 30 cm syvässä. Niihin ruukunpalasiin, jotka kadetit olivat edellisenä vuotena lähettäneet, voitiin nyt liittää pienempiä osia, niin että muun muassa oli mahdollista panna kokonaan kuntoon eräs saviastia (8690: ruukku 1). Erään puun juurelta löysi ylioppilas Drake pienen kasan saviastianpalasia, jotka kadetit olivat unohtaneet siihen; nämä liitettiin edellisen vuoden ruukunpalasiin.

Saviastianpalaset löydettiin hyvin hajallaan toisistaan, niin että osia samasta astiasta löydettiin useista ruuduista. ^{nuori} Tulivuorikivijätettä ^{lajisikakassa} tuskin löydettiin ollenkaan (3 kappaletta), sitä vastoin löytyi lukuisasti piikivisiruja.

Löytöluettelo.

kivikirves 1	piikiviliuskoja ja siruja	107
Epämääräinen kiviase 1	kvartsisiruja	8
Kovasin 1	^{nuorilajisikakassa} tulivuorikivijätettä, siruja	3
Piikiviveitsijä 2	saviastianpalasia	1091 ynnä 1 melkein ehjä ruukku
Piikivikaavin 1 (2)	poltettua savea	1
piikivinen nuolenkärki		1 (0)

Meidän poissa ollessa olivat jotkut pojat, joiden mielenkiintoa kaivaukset olivat herättäneet, ryhtyneet kaivamaan noin 1,5 m² suuruista alaa ruudun 9 ja tien välissä. Siten pengotusta hiekasta löydettiin paitsi joukko saviastianpalasia, jotka pojat olivat jättäneet alueelle yhteen paikkaan koottuina, myös isohko soikea kaksiosainen kovasin.

Kaivauksen tekniikka.

Mitä tulee kaivauksen tekniikkaan, niin mainittakoon tässä ainoastaan menettely saviastian 8787:112 osia nostettaessa. Kun nämä olivat niin hauraat, etteivät ne kestäneet kosketusta, valettiin ne celluloid-aceton liuoksella. Sitten kun olivat vähän aikaa kuivuneet, olivat ne sen verran kovettuneet, että ne voitiin siirtää pumpuliin. Se valkoinen kalvo, joka liuoksesta muodostui, pestiin Kansallismuseossa pois puhtaalla acetonilla.

Alueen tulevaisuus.

Tutkittu alue oli siis 44,5 m². Asuinpaikan laajuus näkyy tekevän ainoastaan 20 x 12 = 240 m² likimäärin laskettuna. Kadettikoulun v.t. päällikkö kapteeni Nihtilä ilmoitti minulle, että kysymyksessä oleva asuinpaikka on kovin pionääriharjoitusten tiellä, jonka tähden hän olisi kiitollinen, jos tutkimukset lähimässä tulevaisuudessa tulisivat loppuun suoritetuiksi. Ottamalla huomioon asuinpaikan verrattain pienen alan ja sen suuren tieteellisen arvon, joka asuinpaikalla on, saan täten Muinaistieteelliselle Toimikunnalle ehdottaa, että tämä pyyntö otettaisiin huomioon vuoden 1928 työohjelmaa laadittaessa. Ei missään tapauksessa asuinpaikkaa voida pitää hyvin hävitykseltä suojattuna.

Ruutu	Maanpinta	turvoikkorokien alin	1 kerros	2 kerros	3 kerros	4 kerros	5 kerros					
18												
19	0,33	0,42	0,62	0,71	0,70	0,80	0,85	0,95	0,95	1,08	1,09	
	0,47	0,52	0,66	0,71	0,72	0,82	0,85	0,97	0,97	1,09	1,09	
19 a	0,42	0,51	0,62	0,72	0,74	0,86	0,89	0,95	0,97	1,09		
	0,52	0,60	0,66	0,67	0,73	0,75	0,87	0,89	0,97	0,101	1,09	1,09
20	0,47	0,52	0,53	0,57	0,76	0,77	0,85	0,87	1,00	1,10		
	0,47	0,61	0,57	0,68	0,77	0,78	0,86	0,89	0,99	1,01		
20 a	0,52	0,60	0,66	0,70	0,81	0,82	0,91	0,94	1,04	1,05		
	0,61	0,66	0,71	0,72	0,82	0,83	0,92	0,98	1,05	1,05		
21	0,47	0,61	0,57	0,68	0,81	0,82		1,07	1,08			
	0,55	0,64	0,63	0,69	0,82	0,82	0,94	0,96	1,09	1,08		
21 a	0,61	0,66	0,71	0,72	0,77	0,80	0,87	0,86	0,93	0,93	1,09	1,09
	0,64	0,67	0,73	0,71	0,79	0,82	0,85	0,87	0,92	0,96	1,09	1,09
22	0,55	0,64	0,63	0,69	0,79	0,80	0,90	0,91	1,00	1,02		
	0,55	0,65	0,64	0,72	0,79	0,81	0,90	0,91	0,99	1,02		
22 a	0,64	0,67	0,70	0,75	0,84	0,81	0,95	0,94	1,05	1,05		
	0,65	0,75	0,73	0,80	0,86	0,82	0,94	0,95	1,05	1,06		
23	0,55		0,66		0,75	0,73	0,82	0,88	0,94	0,96		
	0,67	0,66	0,67		0,77	0,79	0,87	0,89	0,95	0,98		

Riista 22:3 iso saariä 8767:112

Ruutu	Maanpinta	Turvekko- rehtisuus	1 kerros	2 kerros	3 kerros	4 kerros	5 kerros	
24	0,61 0,55							Hilleshakurppa
25	0,66 0,50 0,80	0,76 0,86 0,90	0,91 0,95 0,94	0,88 0,98 1,00	0,98 0,98 1,00	0,96 0,98 1,18	1,19 1,18 1,20	
26	0,80 0,92	0,86 0,94	0,90 0,91	0,95 1,03 1,03	1,03 1,04 1,04	1,12 1,12 1,14	1,13 1,13 1,15	
27	0,92 0,94	0,94 1,07	1,06 1,06	1,07 1,09	1,13 1,12	1,12 1,14		
28	0,94 1,02	1,07 1,14	1,14 1,12	1,15 1,13				
29	0,57 0,62	0,61 0,66	0,68 0,72	0,68 0,70	0,78 0,79	0,79 0,79	0,89 0,89	1,01 1,03
30	0,53 0,57	0,55 0,61	0,67 0,68	0,66 0,68	0,80 0,80	0,80 0,80	0,90 0,90	

Kuva 1. Pääskyläliden kivikauteen asuinpaikka-
yleiskuva, otettu lännestä päin.

N. C. - e 1927.

Kuva 2. Pääskyläliden kroit. as. p., kaivausalue I.
Valokuva otettu etelästä päin.

N. C. - e 1927

Kuv. 3. Pääskyläiden kivik. as. p., kaivausalue II.

n. e.-e 1927

Kuv. 4. Pääskyläiden kivik. as. p., kaivausalue I.

Ruudut 6-8, 10-11a-c.

n. e.-e 1927

Kuv. 5. Kaivausalue II jokseenkin lounaasta
pään.

N. C.-e 1927

Kuv. 6. Kaivausalue II, ruutu 21a. Saviastianpalat
ovat 8787: 108.

N. C.-e 1927

Kuv. 7. Kaivausalue, reutu 22. Saviastian 8787:112.

N. C.-e.

Kuv. 8. Sama kuin edellinen. Saviastian 8787:112
ääriviivat ovat punaisella merkityt.

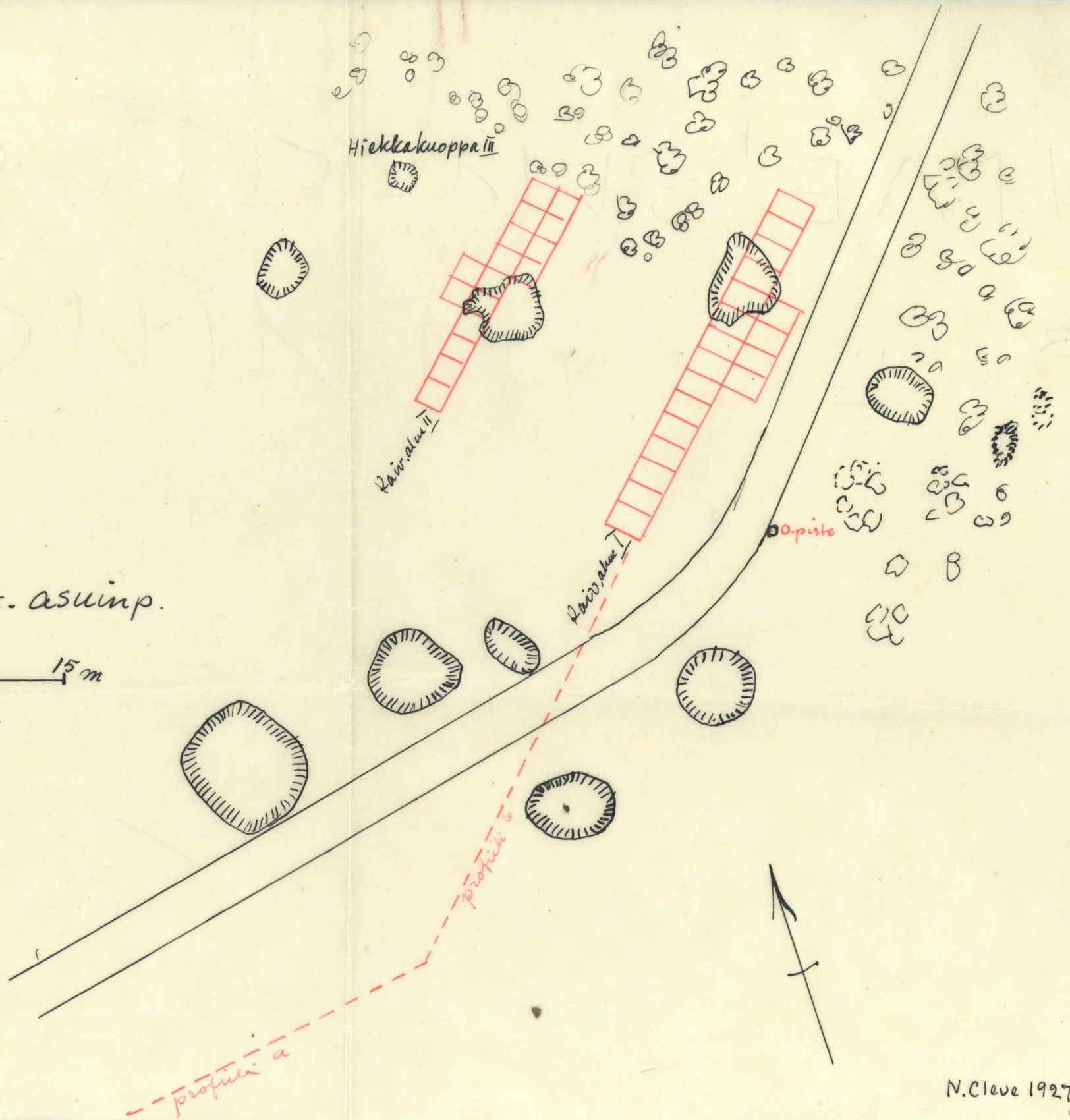
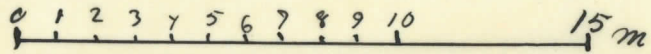
N. C.-e.

KANTO
ASU NAINO
LAINSUJAAMA
PINDSANNI

Sääminki

Pääskylahden kivik. asuinp.

Hiekkakuoppa III

Kivialue II

Kivialue I

0-piste

profiili a

profiili b

Sikäk. faneeritehtaan maata.

Stanni kainen talo, läh. päivään Kesämyymälän osien poltto.

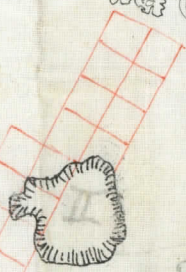
Pääskylahden puutarhilla 2 km.
(Paras Savonlinnasta autolla).

maantielle

kiekkakuoppa III

typpi

Jatki.

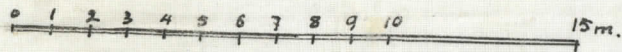
Sääminki.

Pääskylahden kivik. asuinp.

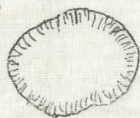
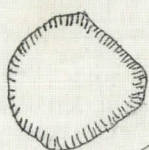
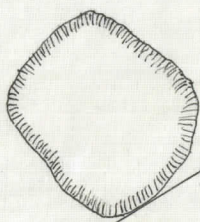
kaiv. alue II

kaiv. alue I

3-opäta

maantietä

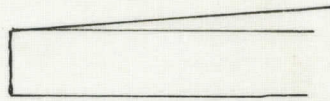
Pieni he
Rannasta

prof. 7
a

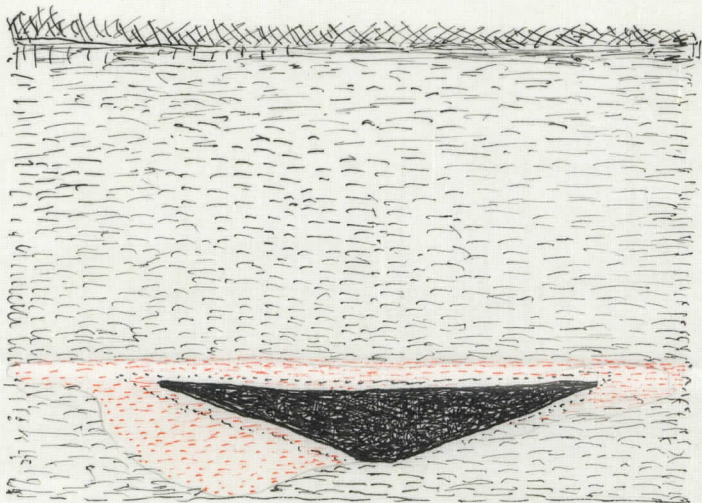
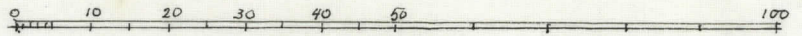

al. I.

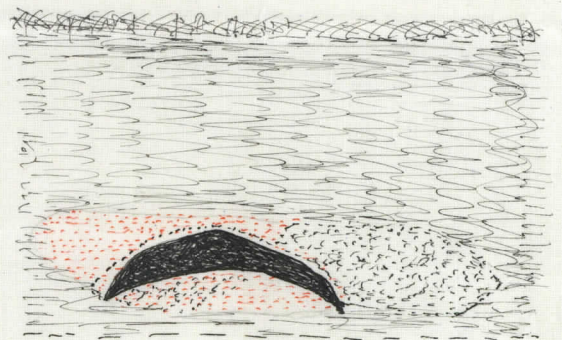
Profiili a

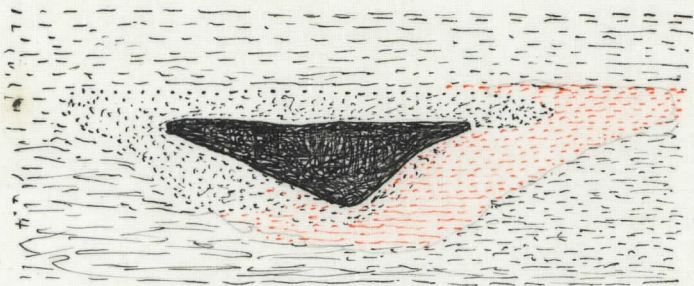
profiili b

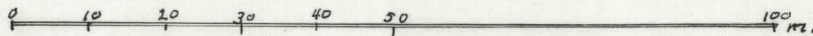
tulensija 1

tulensija 3

tulensija 2

J. J.

Sääminki

Pääskylahden kivik. asuinp.

Hiekkakuoppa III

Säämist. pala.

19	19a
20	20a
21	21a
22	22a

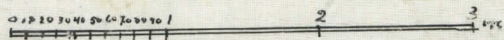
*isot
Säämist.
palat.*

30	23	Hiekkakuoppa II
29	24	
	25	
	26	
	27	
	28	

Jatj.

Sääminki
Pääskylahden kivik. asuinp.

lojottelualue.

Kairu, alue II

169 Förlägg

2

3

4

Hiekkakuoppa I

5

9

6

10

7

11

11a 11b

Resiter

8

11c

12

13

14 f.s. II f.s. III

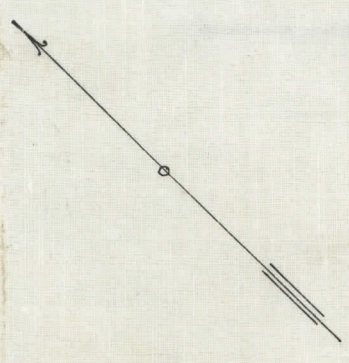
15

16

17

18

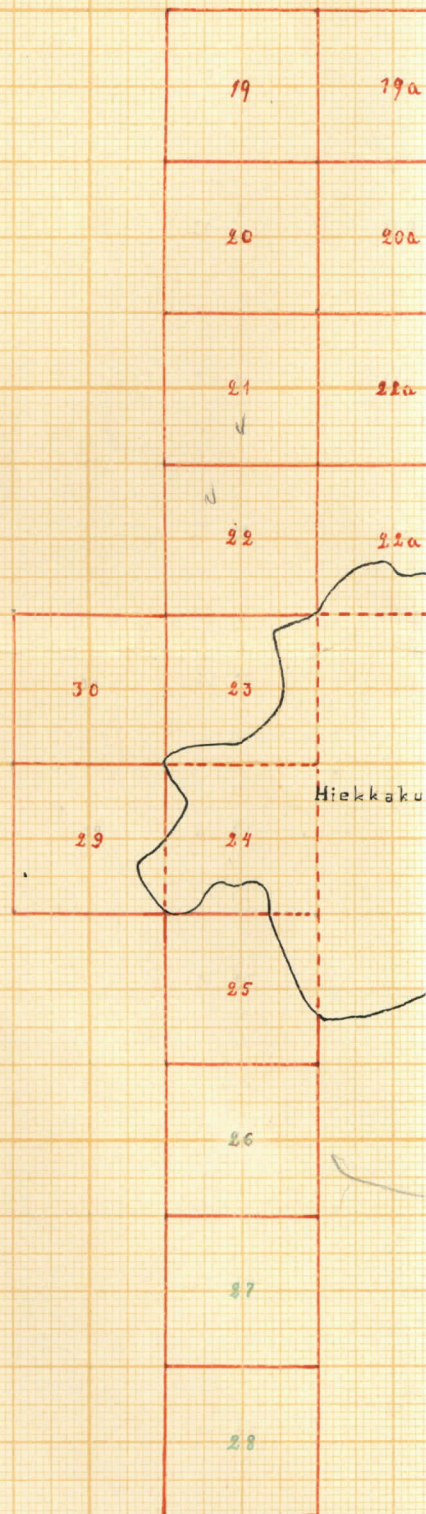
169 Förlägg

Kaivalue I

Hiekkakuoppa
III

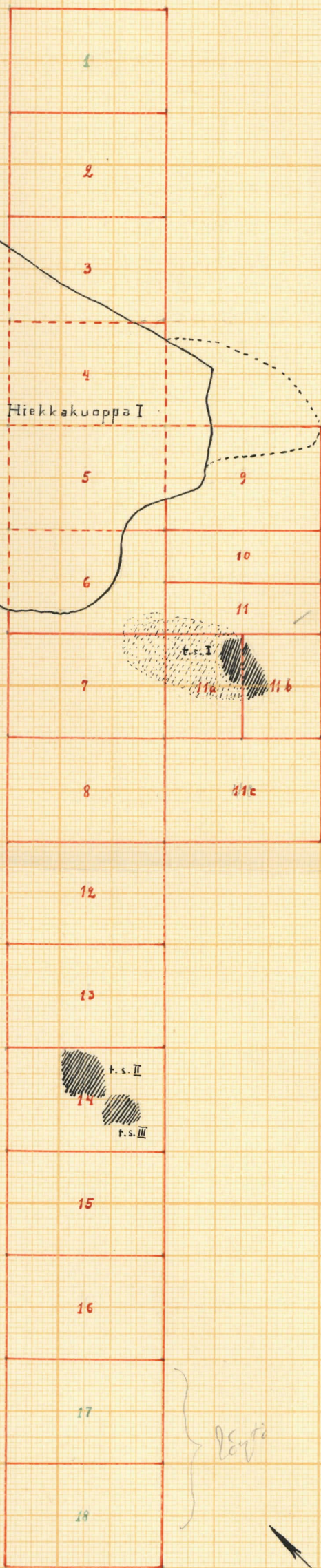

Kaiv. alue II

Sääminki
Pääskylahden kivik. asuinp.

Huom: punainen numero = löytöjä on
vihreäinön " = " ei ole

Hiekkakuoppa I

~ 250
Hiekkakuoppa I

Kav.

Kav. alue I

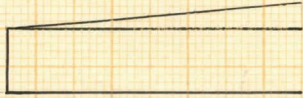
6,5 m

1407
Järvis
Puhet

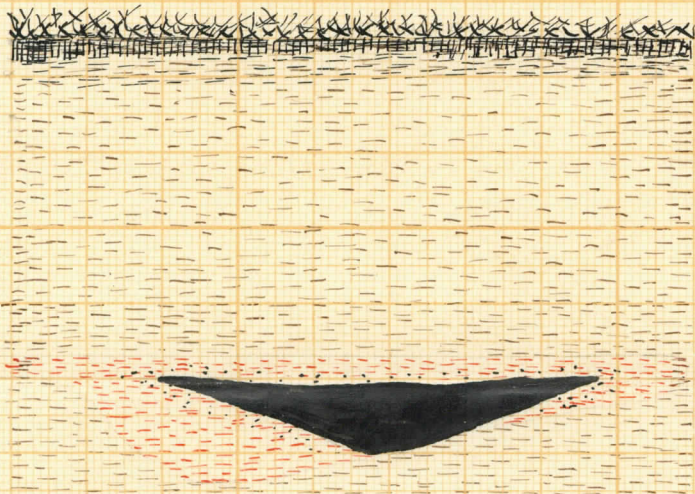
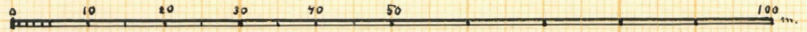
pp = II

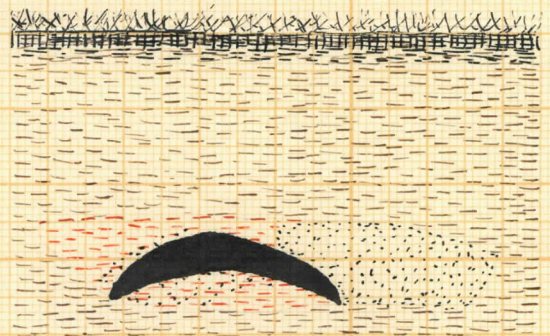
Profiili a

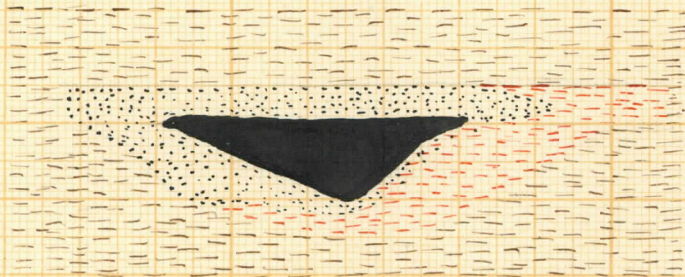
profiili b

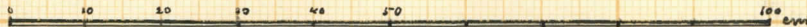
tulensija 1

tulensija 3

tulensija 2

Sääminki

Pääskylahden kivik. asuinp.

Sääminki

Pääskylahden kivik. asuinp.

